

ERILAISENA ARJESSA – SELVITYS ROMANIEEN SYRJINTÄKOKEMUKSISTA

SELVITYKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Selvitys on syntynyt tarpeesta lisätä tietoa romanien kokemasta syrjinnästä ja saada vertailukelpoista tietoa heidän syrjintäkokemuksistaan verrattuna muihin etnisiin vähemmistöryhmiin Suomessa. Tästä syystä osa kysymyksistä on samoja kuin Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) teettämässä EU-MIDIS tutkimuksessa, jossa selvitettiin venäjänkielisten ja somalialaistaustaisten syrjintäkokemuksia Suomessa. Vankemman tietopohjan avulla pystymme tehokkaammin puuttamaan romanien kokemaan syrjintään ja edistämään heidän asemaansa aikaisempaa kokonaisvaltaisemmin.

Asuminen valikoitui selvityksen teemaksi, koska romanit ottavat vähemmistövaltuutettuun yhteyttä aktiivisimmin juuri asumiseen liittyvissä syrjintäepäilyissä. Romanikulttuuriin liittyy myös joitakin asumisen erityispiirteitä, jotka näyttäytyvät haasteellisina valtuutetun työssä.

Selvityksessä kartoitetaan myös romanien syrjintäkokemuksia työelämässä. Tällä alueella vähemmistövaltuutetulla ei ole toimivaltaa valvoa etnisen syrjinnän kieltä, mutta vankemman tietopohjan avulla valtuutettu pystyy tehokkaammin toteuttamaan tehtävänsä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

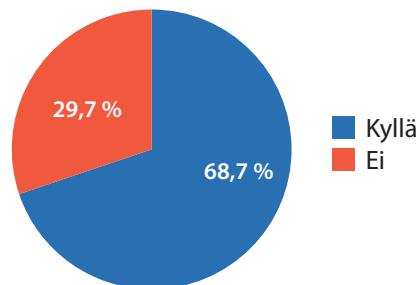
Kolmantena teemana on romanien keskinäiset suhteet. Tarkoituksena oli linjata vähemmistövaltuutetun toimintaa suhteessa perustuslaissa säädetyihin yksilönoikeuksiin ja toisaalta romanien oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria.

Haastatteluun osallistui yhteensä 249 romanina, joista 61 prosenttia (n=152) on naisia ja 39 prosenttia (n=97) miehiä. Vastaajien ikäluokkajakauma on melko tasainen. Eniten vastaajia on ikäluokista 25–34-vuotiaat (n=68) ja 35–44-vuotiaat (n=49), vähiten ikäluokasta yli 64-vuotiaat (n=16). Koulustaustaltaan vastaajat jakaantuvat siten, että 57,3 prosentilla (n=142) on suoritettuna korkeintaan pe-

ruskoulu, 33,1 prosentilla (n=82) on toiseen asteen koulutus ja 9,6 prosentilla korkeakoulututkinto

SYRJINTÄKOKEMUKSET JA OIKEUSTIETOISUUS

Romanivastaajista (n=249) yhteensä 68,7 prosenttia kertoo kokeneensa syrjintää jollakin elämän alueella viimeisen vuoden aikana. Isossa osassa syrjintäkokemuksia on kyse arkielämän tilanteista, kuten kaupassa tai huoltoasemalla asioinnista. Vastaajat kertovat kokevansa nöyryyttävänä sen, että kaupan myyjä tai vartijat seuraavat heitä kaupassa asioidessa.

Kuvio 1. Onko sinua syrjitty yhdellä tai useammalla perusteella viimeisen vuoden aikana? (n=249)

Romaneilla on syrjintäkokemuksia enemmän kuin somalialaistaustaisilla ja venäjänkielisillä. EU-MIDIS-tutkimuksen mukaan Suomessa asuvista somalialaistaustaisista vastaajista (n=484) 47 prosenttia on kokenut syrjintää viimeisen vuoden aikana. Vastaava luku Suomessa asuvilla venäjänkielisillä (n=562) on 27 prosenttia.¹

¹ European Union Agency for Fundamental Rights (2009) "European Union Minorities and Discrimination Survey - Main Results Report". Saatavana: http://www.fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/663-FRA-2011_EU_MIDIS_EN.pdf (26.2.2014)

Samassa tutkimuksessa eniten syrjintäkokemuksia oli romaneilla Tšekissä (64 %), afrikkalaistaustaisilla henkilöillä Maltalla (63 %), romaneilla Unkarissa (62 %), Puolassa (59 %) ja Kreikassa (55 %).

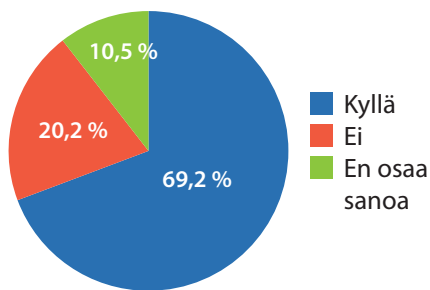
"Paikallisella huoltoasemalla romanien täytyy maksaa etukäteen, mutta valtaväestöön kuuluvat asiakkaat voivat maksaa tankkauksen jälkeen."

49-vuotias romanimies

"Päivittäin huomaan, että kun menen ruokakauppaan, niin vartijat alkavat seuraamaan minua. En uskalla koskea tuotteeseen, jos en ole varma siitä, että aion ostaa sen. Nykyään käyn aina tietyssä kaupassa, koska siellä minut tunnetaan ja saan tehdä ostokseni rauhasa."

32-vuotias romaninainen

Suomen romaneilla on vahva usko omaan oikeustietoisuuteensa syrjintätilanteessa. Vastaaajista (n=247) 69.2 prosenttia on sitä mieltä, että tietäisi oikeutensa, jos kohtaisi syrjintää tai häirintää.

Kuvio 2. Tietäisitkö oikeutesi, jos kohtaisit syrjintää tai häirintää? (n=247)

Romanien vastaukset ovat yhdenmukaisia eurobarometrien Suomen tulosten kanssa. Vuoden 2012 Eurobarometrissa 71 prosenttia Suomessa asuvista vastaajista (n=1017) on sitä mieltä, että tietäisi oikeutensa, jos kohtaisi syrjintää tai häirintää. Vastajien oikeustietoisuus syrjintätilanteissa on EU-maissa keskimäärin 37 prosenttia.²

² Euroopan komissio (2012) Eurobarometri - Syrjintä EU:ssa vuonna 2012. Saatavana: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_fact-fi-fi.pdf (26.2.2014).

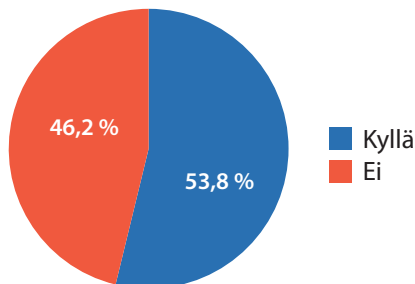
Vastaaajista (n=245) 55.8 prosenttia tietää Suomessa ainakin yhden tahon tai toimijan, joka tarjoaa neuvoja ja apua syrjinnän uhreille. Tietämykseen vaikuttaa vastaajan koulutustaso. Korkeintaan peruskoulun käyneistä 46.4 prosenttia vastasi kysymykseen myöntävästi. Toisen asteen koulutuksen saaneilla vastaava luku oli 63.4 prosenttia ja korkeakoulutetuilla 91.7 prosenttia.

Toimenpide-ehdotuksia arkielämän syrjintään puuttumiseksi:

- Romanijärjestöjen ja keskeisten päivittäistavarakauppaketjujen yhteistyön lisääminen keskinäisen luottamuksen parantamiseksi
- Kauppioiden ja alueellisten romanien yhteistapaamisten järjestäminen paikallistaloudella ennakkoluulojen vähentämiseksi
- Keskusteluyhteyden avaaminen romanijärjestöjen ja vartiointiliikkeiden välille
- Tiedon ja koulutuksen lisääminen etnisen profiloinnin kiellosta ja sen merkityksestä
- Tehostetun koulutuksen järjestäminen syrjintäkiellosta kaupan alan toimijoille ja vartiointiliikkeille

TYÖELÄMÄ

Vastaaajista 53.8 prosenttia (n=70) on kokenut syrjintää työnhaussa viimeisen viiden vuoden aikana. EU-MIDIS tutkimuksessa vastaava luku on somalia-alaustaisten (n=484) kohdalla 41 prosenttia ja venäjänkielisten (n=562) kohdalla 25 prosenttia.

Kuvio 3. Onko sinua syrjitty työnhaussa viimeisen viiden vuoden aikana? (n=130)

"Soitin työpaikkailmoituksessa olleeseen numeroon. Nimeni ilmoitettuani, josta voi päätellä minun olevan romani, minulle kerrottiin, ettei työpaikkaan haetakaan enää työntekijää. Kun soitin kohtamaan paikkaan eri nimellä, oli paikka edelleen avoinna."

28-vuotias romaninainen

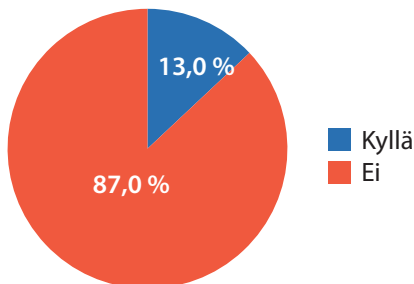
"Hain töihin paikalliseen ruokakauppaan. Puhelimesta työnantaja vaikutti todella kiinnostuneelta ja sanoi, että heillä on kiire löytää uusi työntekijä. Kun lähetin tietoni sähköpostiin, ilmoitettiin, että paikka on jo mennyt. Kysyin syytä ja kauppias kertoi, ettei voi palkata minua, koska olen romani."

21-vuotias romanimies

Tulosten mukaan romaninuoret ovat työelämässä vanhempia enemmän. Yksi selittävä tekijä on nuorten korkeampi koulutustaso ja sen myötä parantunut työmarkkina-asema. Tämä ei kuitenkaan poista syrjäytäkokemuksia, joita romaninuorilla on työnhaussa enemmän kuin vanhemmilla.

Romanien työmarkkina-aseman parantamista vaikeuttaa pääväestön ennakokoluulojen ja syrjinnän lisäksi heidän pääväestöä heikompi koulutustasoa. Lisäksi romanivaatetus asettaa omat haasteensa työelämään. Monimuotoisempaa työpukeutumista pitää edistää yhteistyössä työnantajien kanssa, mutta samalla romaniyhteisön pitää käydä yhteisön sisäistä keskustelua romanivaatetuksen ja työelämän yhteensovittamisesta.

Syrjintää työnhaussa kokeneista romaneista (n=70) yhteensä 87 prosenttia ei ilmoittanut kokemaansa syrjintää kenellekään.

Kuvio 4. Teitkö itse tai tekikö joku muu ilmoituksen kokemastasi työsyrynnästä? (n=69)

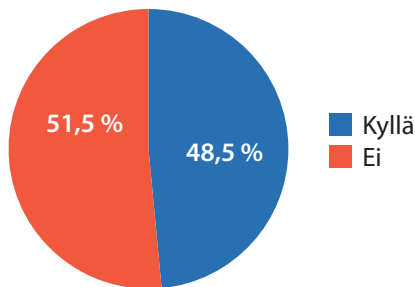
Ne harvat, jotka ilmoituksen tekivät, ilmoittivat asiasta poliisille, jollekin kansalaisjärjestölle, vähemmistövaltuutetun toimistoon tai ammattiliittoon. Huomionarvoista on, että yksikään ei tehnyt ilmoitusta paikalliseen aluehallintovirastoon työsuojeluviranomaisille, vaikka yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon valvonta työelämässä on nimenomaan aluehallintovirastojen tehtävä.

Toimenpide-ehtotuksia työmarkkina-aseman edistämiseksi:

- Työnantajien ja romanien yhteistapaamisten järjestäminen paikallistasolla ennakokoluulojen vähentämiseksi ja keskinäisen luottamuksen parantamiseksi
- Mentoritoiminnan kehittäminen valtaväestön ja romanien välillä työllistymisen parantamiseksi
- Keskustelu yhteyden avaaminen työnantajien suuntaan monimuotoisemmasta työpukeutumisesta ja mahdollisuuksista sovittaa yhteen työ- ja romanivaatetus
- Romaniyhteisön sisäisen keskustelun käynnistäminen romanivaatetuksen ja työelämän ristiriidoista
- Keskusteluja eri työnantajien kanssa valintamenettelyn läpinäkyvyyden lisäämiseksi
- Tehostettua viestintää romaniyhteisölle ilmoituskynnyksen madaltamiseksi työsyrynnästä
- Toimenpiteiden kohdentaminen romanien työnhakutaitojen parantamiseksi
- Kehitetään työnantajalähtöisesti romaneille suunnattuja koulutusmahdollisuuksia työllistymisen tueksi
- Mentoritoiminnan kehittäminen romanien koulutustason parantamiseksi
- Perusoikeustietämyksen lisääminen romanien keskuudessa

ASUMINEN

Vastaajista (n=248) 68.5 prosenttia on viimeisen viiden vuoden aikana yrittänyt vuokrata tai ostaa asunnon. Asuntomarkkinoilla aktiivisesti toimineista (n=169) lähes puolet eli 48.5 prosenttia on kokenut syrjintää etnisen alkuperänsä perusteella hakiessaan valtion tuella rahoitettua vuokra-asuntoa eli tyypillisesti kunnan tai kaupungin vuokra-asuntoa.

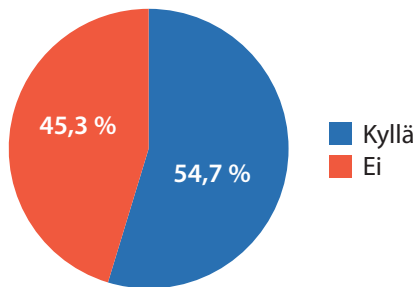

Kuvio 5. Onko sinua mielestäsi syrjitty etnisen alkuperäsi vuoksi viimeisen viiden vuoden aikana yrittäessäsi vuokrata asuntoa kunnan tai kaupungin asuntotoimistosta? (%) (n=169).

"Olemme kohdanneet todella paljon syrjintää viranomaisten taholta. Kaupungin asuntotoimisto ei suostu vuokraamaan asuntoja romaneille. Jos he tarjoavat asuntoa, on se usein samasta talosta toisten romanien kanssa, jolloin asuntoon ei voi kulttuuriin liittyvien syiden vuoksi muuttaa. Jos asunnosta joutuu tästä syystä kieltäytymään, ei uutta asuntoa tarjota, koska aiemmasta on kieltäydytty."

33-vuotias romaninainen

Vapaasti rahoitettujen vuokra-asuntojen tarjonnassa koetusta syrjinnästä romanit ilmoittavat vähemmistövaltuutetulle vain harvoin, mutta selvitystyössä saatujen vastausten perusteella syrjintää koetaan niin sanotuilla yksityisillä asuntomarkkinoilla jopa enemmän kuin kunnan tai kaupungin vuokra-asuntoa haettaessa. Yli puolet (n=170) eli 54.7 prosenttia vastaajista katsoo tulleen syrjityksi etnisen alkuperänsä perusteella yrittäessään vuokrata tai ostaa asunnon yksityisiltä asuntomarkkinoilla.

Kuvio 6. Onko sinua mielestäsi syrjitty etnisen alkuperäsi vuoksi viimeisen viiden vuoden aikana yrittäessäsi vuokrata tai ostaa asunnon yksityisiltä markkinoilta? (%) (n=170)

"Yritimme avopuolisoni kanssa vuokrata asuntoa. Soitimme ilmoituksen perusteella vuokranantajalle. Hän kysyi puhelimessa työtilanteestamme ja luottotiedoistamme. Puhelimessa vuokranantaja oli jo lähes valmis tarjoamaan meille asuntoa. Me nimme katsomaan asuntoa paikanpäälle, mutta kun vuokranantaja näki, että olemme romaneita, hän ei vuokrannut asuntoa meille, koska olemme hänen mukaansa sijoitusriski."

24-vuotias romanimies

Romaneilla on selkeästi enemmän syrjintäkokemuksia asumisessa kuin Suomessa asuvilla somalialaistaisilla tai venäjänkielillä. EU-MIDIS tutkimuksen mukaan viimeisen viiden vuoden aikana asuntoa hakeneista Suomen somalialaistaisista (n=484) 22 prosenttia ja venäjänkielisistä (n=562) 11 prosenttia kokee asuntotoimistojen tai yksityisten vuokranantajien syrjineen heitä etnisen alkuperän vuoksi.

Monessa EU-maassa romanit kokevat syrjintää asumisessa vähemmän kuin Suomessa. EU-MIDIS-tutkimuksen mukaan esimerkiksi Unkarissa asuvista romaneista 29 prosenttia ja Kreikassa 34 prosenttia on kohdannut syrjintää asumisessa. Suomen romanien syrjintäkokemusten suurta määrää selittää ainakin osittain heidän hyvä oikeustietoisuutensa. Toinen selittävä tekijä voi olla, että Suomessa romanien asuminen ei ole segregoitunutta, vaan romanit asuvat samoilla alueilla ja toimivat samoilla asuntomarkkinoilla kuin pääväestö.

Tulosten mukaan romanit ilmoittavat julkisilla vuokra-asuntomarkkinoilla kokemastaan syrjinnästä useammin kuin syrjinnästä yksityisillä asuntomarkkinoilla. Kunnan tai kaupungin vuokra-asuntojen tarjonnassa koetusta syrjinnästä teki ilmoituksen 44.4 prosenttia vastaajista. Useimmiten ilmoitus tehtiin vähemmistövaltuutetulle.

Syrjinnästä vapaarahoitteisilla vuokra-asuntomarkkinoilla ilmoitti vain 15.1 prosenttia vastaajista. Lähes puolet (49.4 %) piti ilmoituksen tekemistä turhana. Seuraavaksi yleisimpänä syynä mainittiin tiedon puute (24.1 %).

Monilla romaneilla ja yksityisillä vuokranantajilla tuntuu olevan käsitys, että etnisen syrjinnän kierto ei koskisi vapaasti rahoitettujen asuntojen vuokraamista. Näin ei ole. Asunnonhakijaa ei saa sulkea valinnan ulkopuolelle syrjivän perustein. Yhdenvertaisuuslain syrjinnän kierto koskee viranomaistoiminnan lisäksi yritystoimintaa ja yksityishenkilön harjoittamaa sijoitusasunnon vuokraamista.

Vähemmistövaltuutetun asiakastyön perusteella kaikkia romanien negatiivisia kokemuksia asunnonvuokrauksessa ei voida pitää yhdenvertaisuuslaissa kielletynä syrjintänä. Osittain asunnon saamisen vaikeudet liittyvät hakijan asumishistoriaan, taloudellisiin ja sosiaalisiin vaikeuksiin sekä yleisesti vaikeaan vuokra-asuntotilanteeseen. Osassa ongelmia on lisäksi kyse siitä, että vuokra-asuntojen tarjonta ei vastaa romanikulttuurin edellytyksiä tai että joidenkin romanien ylläpitämät muuttolupa- ja väistämiskäytänteet rajoittavat toisten romanien asumista ja aiheuttavat yllättäviä asunnon tai paikkakunnan vaihtotarpeita.

Kunnissa tarvitaan enemmän kokonaisvaltaisia toimenpiteitä ja eri hallinnonalojen verkostoitumista syrjinnän ja syrjäytymisen seurauksista kärsivien romanien tukemiseksi. Ongelmakierteitä ei voida ennaltaehkäistä ja katkaista pelkästään kuntien asuntotoimistoissa tai asunnonvuokrausyhtiöissä, vaan tarvitaan myös sosiaali-, varhaiskasvatus-, opetus- ja terveysviranomaisten sekä velkaneuvonnan ja päihdetyön osaamista ja yhteistyötä. Myös lastensuojelutarpeen arviointi voi olla joskus perusteltua. Joissakin tapauksissa lapsiperheelle voi syntyä jopa subjektiivinen oikeus asuntoon tai asunto-olojen korjaamiseen. Silloin kun tilanteisiin liittyy romanien keskinäisiä erimielisyyksiä ja väkivallan uhkaa, tarvitaan yhteistyötä kunnan viranomaisten, paikallisen romaniyhteisön ja turvakotien sekä poliisin kanssa.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA ROMANIEN ASUMISESSA KOKEMAN SYRJINNÄN JA SYRJÄYTYMISEN VÄHENTÄMISEKSI

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

- Kunnille ja valtion tuella rakennettujen vuokra-asuntojen omistajille suunnatun ohjauksen täsmentäminen
- Asukasvalintojen läpinäkyvyyden kehittäminen
- Kuntien tehtävänä olevan asukasvalintojen valvonnan toimivuuden selvittäminen
- Kuntien asunnonvuokrauksen yhtiöittämisen seurausten selvittäminen

Kunnat ja paikallisviranomaiset

- Romanipoliittisen ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen yhteistyössä paikallisten romanien kanssa
- Asukasvalintojen tehokas valvonta
- Yhdenvertaisuuden edistäminen ja yhdenvertaisuussuunnittelu
- Hyvän hallinnon periaatteiden noudattaminen asiakastyössä
- Eri hallintokuntia edustavien virkamiesten moniammatillinen yhteistyö ja kokonaisvaltainen puuttuminen vaikeassa asemassa olevien romaniperheiden tilanteisiin
- Paikallisten ja alueellisten romanityöryhmien perustaminen
- Sosiaalisen isännöinnin aloittaminen
- Lapsen edun ottaminen viranomaistoimintaa ohjaavaksi periaatteeksi
- Sovittelumenettelyn käyttöönottoaminen ja sovinnon edistäminen naapuruskistoissa, romanien keskinäisissä erimielisyyksissä sekä romanien ja viranomaisten välisissä ristiriidoissa
- Turvakotien ja poliisin roolin vahvistaminen romanien keskinäisissä ristiriidoissa

Vaparahoitteisten vuokra-asuntojen tarjoajat

- Tietoisuuden lisääminen syrjintäkiellon kattavuudesta yritystoiminnassa ja yksityishenkilöiden omistamien sijoitusasuntojen vuokraamisessa

Romaniasiain neuvottelukunta

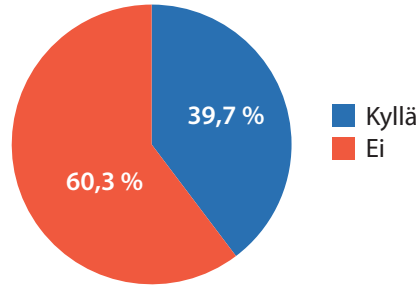
- Romanipoliittisen ohjelman jalkauttamisen jatkuminen
- Keskustelun ylläpitäminen romaneille sensitiivisistä asioista
- Romanijärjestöjen voimavaroistaminen muun muassa hankeosaamisessa

Romanit paikallistasolla

- Hyvän asiakkuuden toteutuminen asunnonhakuprosessissa
- Keskinäisten konfliktien ennaltaehkäisy ja sovittelemennettelyn käyttöönotto
- Selvityspyyntöjen tekeminen kunnalle lainvastaisiksi koetuista asukasvalintapäätöksistä, jotka koskevat valtion tuella rahoitettuja vuokra-asuntoja
- Syrjinnän tunnistaminen ja siitä ilmoittaminen poliisille, vähemmistövaltuutetulle tai syrjintälautakuntaan
- Paikallinen yhteistyö ja vaikuttaminen sekä mahdollinen järjestäytyminen
- Sisäinen arvokeskustelu sensitiivisistä kysymyksistä
- Romanipoliittisen ohjelman toteuttaminen paikallistasolla

ROMANIEKESKINÄISET SUHTEET

Vastaajista (n=234) yhteensä 39,7 prosenttia on joko noudattanut itse tai kohdannut viimeisen viiden vuoden aikana romanikulttuurin tapoja, joista on aiheutunut haittaa vastaajalle itselleen tai tämän perheelle.

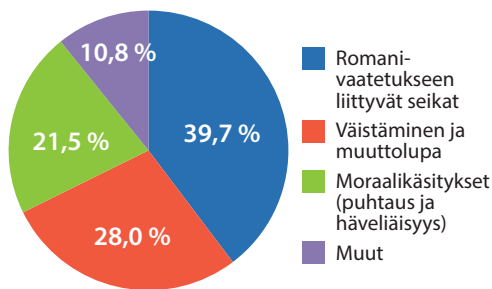

Kuvio 7. Oletko viimeisen viiden vuoden aikana noudattanut tai kohdannut romanikulttuurin tapoja, joista on aiheutunut haittaa sinulle tai perheellesi? (n=234)

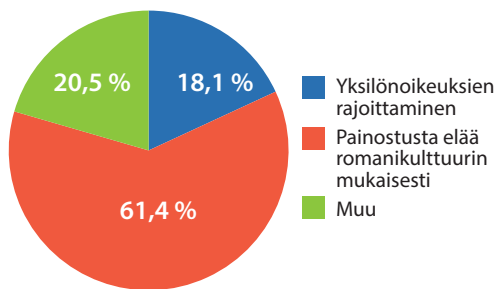
Vähemmistövaltuutetun näkemyksen mukaan yksi selkeä periaate on, että joidenkin romanien noudattamat niin sanotut muuttolupa- ja väistämiskäytännöt loukkaavat yksilönoikeuksia. Toinen periaate on, että perustuslaki edellyttää julkisen vallan huomioivan romanikulttuurin erityispiirteet mahdollisuuksien mukaan. Tällöin esimerkiksi romanikulttuurin erityispiirteitä valtion varoin tuettujen vuokra-asuntojen tarjonnassa otetaan huomioon kun se on mahdollista.

On tarpeen muistaa, että yhdenvertaisuuslain perusteella viranomaiset ovat omissa toiminnassaan veloitettuja edistämään yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti siinä laajuudessa kuin viranomaisen toiminnan luonne sitä vaatii. Näin ollen mahdollisuuksia huomioida romanien kulttuuria toiveita pitää suunnitelmallisesti tavoitella.

Vastaajien mainitsemia haitallisia tapoja yhdistää se, että niiden noudattaminen korostaa ryhmän yhtenäisyyttä ja jäsenten samankaltaisuutta. Tässä on romaniyhteisön voima, mutta samalla syy siihen, miksi yksilönoikeudet asettuvat joidenkin mielestä toissijaiseen rooliin. Yksilönoikeuksien näkökulmasta ongelmalliset tavat ovat kehittyneet historian saatossa ja olleet aikanaan relevantteja. Nykypäivänä ne ohjaavat yhä joidenkin romanien käyttäytymistä ja toimintaa sekä saavat jotkut vaatimaan niiden noudattamista myös muilta romanivähemmistöön kuuluvilta.

Kuvio 8. Mistä romanikulttuurin tavoista sinulle tai perheellesi on aiheutunut haittaa? (n=234)

Kuvio 9. Millaisia haitallisia piirteitä päätöksentekoon liittyy? (n=83)

"Tytäreni luopui romanivaatteista muutama vuosi sitten. Tätä päätöstä ei ole hyväksytty romaniyhteisössä ja minuun otetaan jatkuvasti yhteyttä asian tiimoilta. Tyttärenti pidetään luopiona ja hän on joutunut yhteisön ulkopuolelle."

56-vuotias romaninainen

"Olen joutunut välttelemään muita romaneja ja tiettyjä paikkakuntia sukuvihan takia."

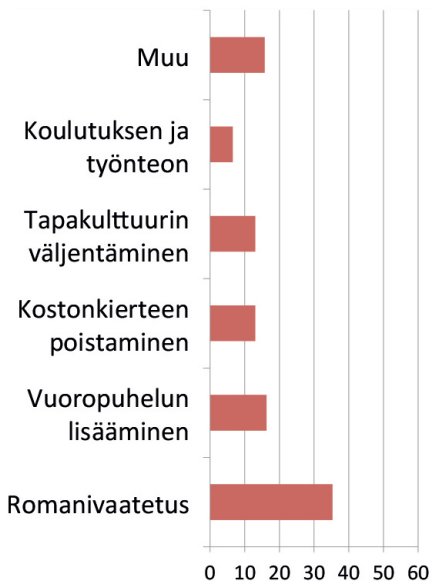
52-vuotias romaninainen

"Olen joutunut noudattamaan puhtausäntöjä, joiden mukaan en voi käyttää esimerkiksi samaa vessaa vanhempien romanien kanssa. Myös julkisilla paikoilla lenkkeily tai uimahallissa käynti on hankalaa, sillä on tarkkaan katsottava, ettei paikalla ole muita romaneja."

34-vuotias romaninainen

Vastaajista (n=229) yhteensä 36.2 prosenttia (n=83) katsoo, että romaniyhteisön päätöksentekoon liittyy haitallisia piirteitä. Vastaukset voi luokitella kahteen eri ryhmään sen perusteella, millaisia elementtejä vastaajat pitivät päätöksenteossa haitallisina: yksilönoikeuksien rajoittaminen ja paine elää romanikulttuurin mukaan.

Vastaajista (n=237) yhteensä 77.6 prosenttia (n=184) nimesi jonkin asian romanikulttuurissa, jonka haluaisi muuttaa. Muutoshalukkuudessa on ikäryhmien välillä suurehkoja erot: nuorimmat vastaajat osoittavat vähiten valmiutta muutoksiin, kun taas vanhimmat ovat halukkaimpia niihin. Nuorista romaneista (16–24-vuotiaat) yhteensä 67.5 prosenttia ja yli 64-vuotiaista jopa 85.7 prosenttia muuttaisi jotakin romanikulttuurissa.

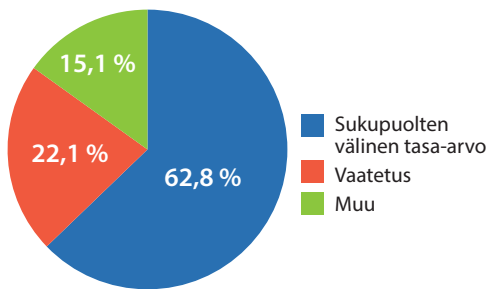

Kuvio 10. Mitä muuttaisit romanikulttuurissa? (n=184)

Vastaajista (n=228) yhteensä 37.7 prosenttia (n=86) on sitä mieltä, että naisen asemaan romaniyhteisössä liittyy erityistä problematiikkaa. Mies- ja naisvastaajien välillä ei ollut merkittävää eroa, eikä vastaajan ikä juurikaan vaikuttanut vastaukseen. Vastaajien

koulutustasolla on jossain määrin merkitystä heidän näkemykseensä. Korkeintaan peruskoulun käyneistä runsas kolmannes (34.9 %) on sitä mieltä, että naisen asemaan liittyy ongelmia. Korkeakoulututkinnon suorittaneilla vastaava luku on 50.0 prosenttia.

Vastaajat (n=86), joiden mielestä naisen asemaan romaniyhteisössä liittyy erityisiä ongelmia katsovat useimmiten, että ongelmia aiheuttaa sukupuolten välisen tasa-arvon puute. Vastaajista yhteensä 62.8 prosenttia (n=54) tuo esiin sukupuolten välisen tasa-arvon ja romaninaisen alisteisen aseman mieheen nähden. Romanivaatetuksen mieltää ongelmalliseksi yhteensä 22.1 prosenttia (n=19) ja muita tekijöitä kuten esimerkiksi liikunnan ja kuntoilun harrastamisen sekä häveliäisyyteen liittyviä asioita mainitsee yhteensä kuusi vastaajaa.

Kuvio 11. Millaisia ongelmia naisten asemaan liittyy romaniyhteisössä? (n=86)

"Kriisitilanteessa nainen on heikoilla. Esimerkiksi avioerotilanne on tällainen. Naiset eivät uskalla haastaa miehiä, koska he eivät halua aiheuttaa vaaraa suvulleen ja lähimmäisilleen."

29-vuotias romaninainen

"Tämä riippuu paljon suvusta ja perheestä. Toisissa perheissä naisen rooli on

hyvin vanhanaikainen, asema on huono eikä naisia arvosteta. Toisissa perheissä naisen ja miehen välillä on tasa-arvo. Miehet tekevät päätökset. Naisen asema on alhainen, jos mies niin haluaa. Tämä riippuu kuitenkin paljon miehestä."

33-vuotias romaninainen

"Sukupuolten välistä tasa-arvoa ei noudateta. Mies on perheen pää ja naisen päätösvalta on puutteellista. Tämä pätee myös nuoriin. Pojat määräilevät tyttäjiä."

41-vuotias romanimies

TOIMINTALINJAUKSET

Käytössämme on ensimmäistä kertaa arvioita konkreettisempaa tietoa romanien kokemasta syrjinnästä Suomessa. Tiedämme aikaisempaa yksityiskohtaisemmin, missä määrin ja millaisissa arjen tilanteissa romanit kohtaavat syrjintää.

Selvityksen tulosten pitäisi havahduttaa huomamaan, kuinka mittavasta yhteiskunnallisesta epäoikeudenmukaisuudesta romanien syrjinnässä on kyse.

Selvityksen tulosten pitäisi myös rohkaista romanivaestöä käymään avointa keskustelua yksilön oikeuksia rajoittavista tavoista ja niihin liittyvistä muutostarpeista.

Romanien yhdenvertaisuuden ja heidän yhteiskunnallisen aseman parantaminen ei onnistu yksistään syrjinnän vastaisen työn tehostamisella. Kuntatason viranomaistoimijoiden yhteistyön tukeminen romaniasioissa ja ongelmia ennaltaehkäisevien toimintamallien rakentaminen ovat keskeisessä roolissa. Näiden lisäksi tarvitaan aktiivisia toimenpiteitä romanien ja valtaväestön keskinäisen luottamuksen parantamiseksi eri elämänalueilla. Yhtäläisen tärkeää on tukea romaniyhteisöä yksilöoikeuksien takaamisessa.